

מכשיר משום שאפשר לבטלה (16).

בני רבי חייא ורבי ינאי [ומה שאמרו לעיל שהולכת זר פסולה, מדובר בלא החזירו כהן]: **חד אמר כשר, וחד אמר פסול.**

הוליקו (17) זר [לדם] ברגל, **והחזירו כהן למקום השחיטה**, (18) **וחזר והוליקו הכהן למזבח, פלוגי בה**

בפירוש שלישי מהמשנה למלך. ולעיל יד ב הערות 10 – 11].
וראה **בקרן אורה** שנקט שלמסקנא הולכה זוטרתי בהושטת ידו, נחשבת לכולי עלמא כוריקה ולא הולכה, ובמוליך מידו ליד חבירו נחשבת הולכה רבתי, אלא שאפשר לבטלה לרבי שמעון. ובההא אמינא סברה הגמרא שנחלקו בוותרתי אם היא הולכה או זריקה, וברבתי כולי עלמא פסלו משום שאי אפשר לבטלה. **ובאבן האזל** דחה דבריו, שהרי אם כן למסקנא רבנן סברו שהמוליך מידו ליד חבירו נחשב הולכה, ונמצא דלא כרבי יוחנן שאמר הולכה שלא ברגל פסולה.

17. **רש"י** כתב שהנידון דוקא בהולכה, כי בשאר עבודות אי אפשר לחזור ולעשות שוב שחיטה או קבלה וזריקה. וכן דעת בן בתירא במנחות [ו א] וכתב **בטהרת הקודש** שלדבריו יהיה הנידון גם בקמיצת פסול שהרי יכול לחזור ולקמוץ שוב. וביאר שזה טעמו של הרמב"ם [פ"א מפסוהמ"ק הכ"ז] שפסל בין הוליקו זר וחזר הוליקו כהן ובין הוליקו כהן וחזר הוליקו זר, כי דעת רבנן במנחות [שם] שאם קמץ זר לא מועילה קמיצת כשר לתקנו, ולפיכך פסק שאין תקנה לעבודת פסול. [ודלא כהכסף משנה שביאר טעמו משום שפסק שהולכה שלא ברגל פסולה ואי אפשר לתקנה, ראה הערה 9].

ובאבן האזל [שם הכ"ג] דחה דבריו, וביאר שכוונת רש"י שרק הולכה שאינה עבודה בעצם הדם אלא קירובו למזבח אפשר לתקנה, ולא בשאר עבודות – כולל קמיצה – שנעשים בגוף הקרבן, ואין טעמו של בן בתירא להכשיר משום שאפשר במציאות לחזור ולקמוץ, אלא משום שסבר כי אין עבודת הקמיצה נשלמת עד שיתקדש הקומץ בכלי שרת, ורבנן סברו שחל שם קומץ ושיריים בקמיצה.

18. **רש"י** פירש הוליקו זר ברגל והחזירו כהן שהעבודה עליו מוטלת, וביאר **בטהרת הקודש** שכוונתו שדוקא כהן יחזירנו ולא זר, כי היא הולכה הנצרכת כדי לתקן את הראשונה, ואפשר לפסול במחשבה בהולכה זו. וכמו שהוכיח מדברי תוס' לעיל [נד ב הערה 7 לתוס']. וראה בהגהות **מלאכת יו"ט. ומו"ר הגרא"ל** צידד שכוונת רש"י להיפך, שאין צורך להחזירו דוקא ע"י כהן, ומה שהוא מחזירו הוא רק מפני שמוטל עליו לדאוג שהעבודה תעשה כהלכתה.

ובקרן אורה דקדק בלשון הרמב"ם [שם] שבהוליקו זר כתב "החזירו" דהיינו שהזר עצמו החזיר, והעיר **מו"ר הגרא"ל** שהרמב"ם פסק שאי אפשר לתקן הולכת זר, ואיך אפשר להוכיח מדבריו שאם אפשר לתקן יכול לתקן ע"י זר. וביאר, שאם אפשר לתקן את העבודה ע"י המשך ההולכה אין צורך לחזור ולעשות את כל שיעור ההולכה שעשה הזר, וכי אין הולכת הזר פסולה אלא שלא נעשית הולכה בהכשר, ראה הערה הבאה] והעיקר שיעשה קצת ממעשה הולכה בהכשר, ואם כן גם אם החזירו הזר עצמו המשך יתקן הולכתו. **ובישועות דוד** [ח"ז] כתב שכך אמר לו הגרי"ו.

וראה **בחזו"א** [שם] שהתאים דברי השטמ"ק עם דברי רש"י, שרק בהושטת העוף אין בה הולכה חשובה כי היא צורך זריקה, אך טבילת אצבע אינה עיקר הזאה, ולכן שייך בה מחשבה בהולכה, ובדרך אחרת כתב [קדשים כ"ט סק"ג] דלעיל סברה הגמרא כמו הההא אמינא בסוגיין שנחלקו בהולכה זוטרתי. [ועוד יש לומר שטבילת אצבע רחמנא אחשבה להולכה דכתיב "טבל", ואילו בהזית העוף אחשבה בתורת הזאה ולא בתורת הולכה].

והרמב"ם פסק [פי"ז מפסוהמ"ק ה"ג] שטבילת אצבע מפגלת, **ובמשנה למלך** [פי"א מפסוהמ"ק ה"א] תמה, הרי דעתו שהולכה שלא ברגל אינה הולכה [ראה הערה הבאה]. וכתב לחלק בין טבילת אצבע שמצוותה בכך ונחשבת הולכה, מה שאין כן בהושטת יד שאינה מצוה אלא היא כסופה של הולכה. ולכן שייך לומר שאינה פוסלת.
ובזבח תודה נקט כדרכו, שלמסקנא הולכה זוטרתי לכולי עלמא פסלה, כי דרכה בכך, ולעיל נקטה הגמרא את סברת הההא אמינא שהולכה שלא ברגל הויא הולכה בין בטבילת אצבע ובין בהושטת ידו.

16. **הרמב"ם** [פ"א מפסוהמ"ק הכ"ג] כתב: והולכה שלא ברגל אינה הולכה, לפיכך כהן שקבל את הדם ועמד במקומו וזרק למזבח נפסל הזבח. **ובלחם משנה ובמשנה למלך** הוכיחו שהרמב"ם גרס בהולכה זוטרתי לכולי עלמא לא פסלה, שהרי הרמב"ם לא חילק בין שחט קרוב למזבח או רחוק ממנו, ומשמע שבכל אופן נחשב כהולכה שלא ברגל שאינה הולכה. [דהסיק המשנה למלך שלדעת הרמב"ם אי אפשר לבטל הולכה לגמרי, ולפיכך אם עשה רק הולכה שלא ברגל, אינה הולכה. וכבר הבאנו לעיל שדעת תוס' והרמב"ם בפיה"מ שהולכה היא עבודה שאפשר לבטלה ובכל זאת פוסלת בה מחשבה].

ועוד כתב הרמב"ם [פי"ג מפסוהמ"ק ה"ט] שהולכה שלא ברגל אינה הולכה, כיצד, קיבל את הדם והוא עומד במקומו ופשט ידו לזרוק על המזבח וחשב [מחשבת פיגול] בעת שפשט ידו, אין המחשבה פוסלת. **ובזבח תודה** נקט שכוונת הרמב"ם באופן שעמד רחוק מהמזבח, וכיון שהדרך להוליק מרחוק ברגל, נחשבת עבודה, ואם עשאה שלא ברגל היא פסולה [כמבואר בפ"א הכ"ג] ולכן לא חלה בה מחשבת פיגול. אבל בעומד קרוב, מחשבתו בהושטת ידו פוסלת, כי היא הולכה זוטרתי. ודעת הרמב"ם דלכולי עלמא **פסלה**, שדרכה בכך ואי אפשר לבטלה, ולפיכך נחשבת הולכה ולא זריקה, ודלא כביאור נשאי כליו.

וביאר, שהרמב"ם סבר שדוחק לפרש כרש"י שלא נחלקו בהולכה זוטרתי שאינה ברגל, וכל מחלוקתם בהולכה רבתי שהיא ברגל, שהרי לא מסתבר שהגמרא תחזור בה לגמרי מההנחה שמחלוקתם בהולכה שלא ברגל, ולכן נקט שהולכה רבתי, היא הולכה שלא ברגל ממקום רחוק, וכיון שהדרך להוליק ברגל, אם עשאה שלא ברגל, פסולה. [וראה בהערה 10